

# Het Groeipakket en armoedebestrijding: over feiten en fabels

Wim Van Lancker

*Centre for Sociological Research*

KU Leuven

@wvlancker

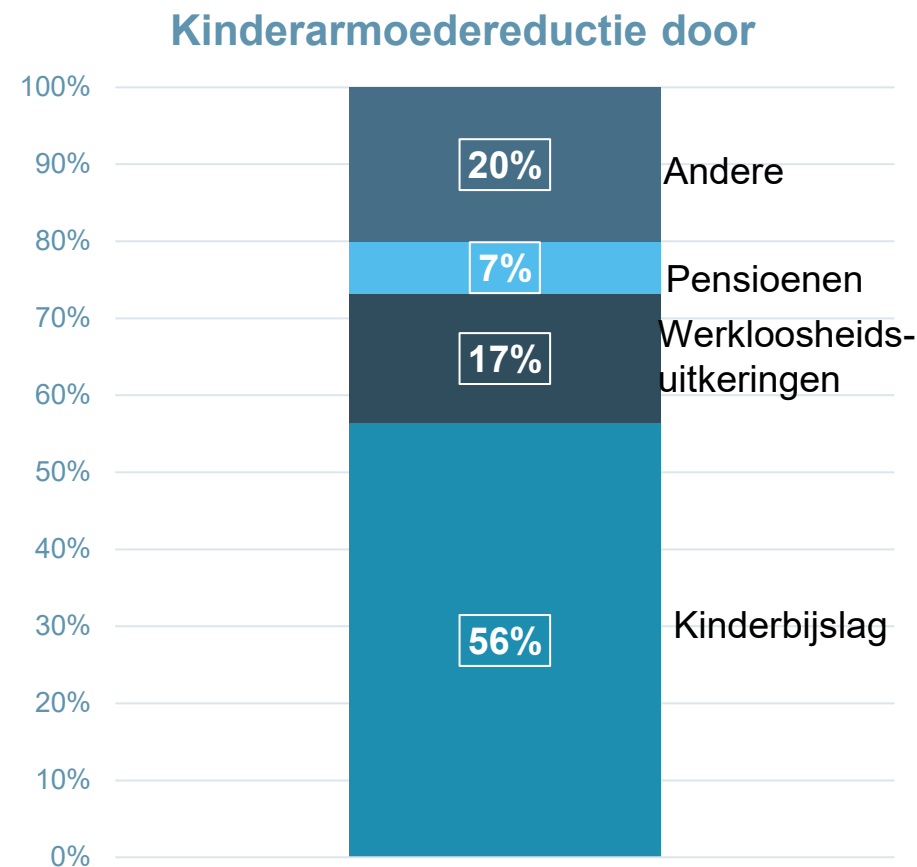
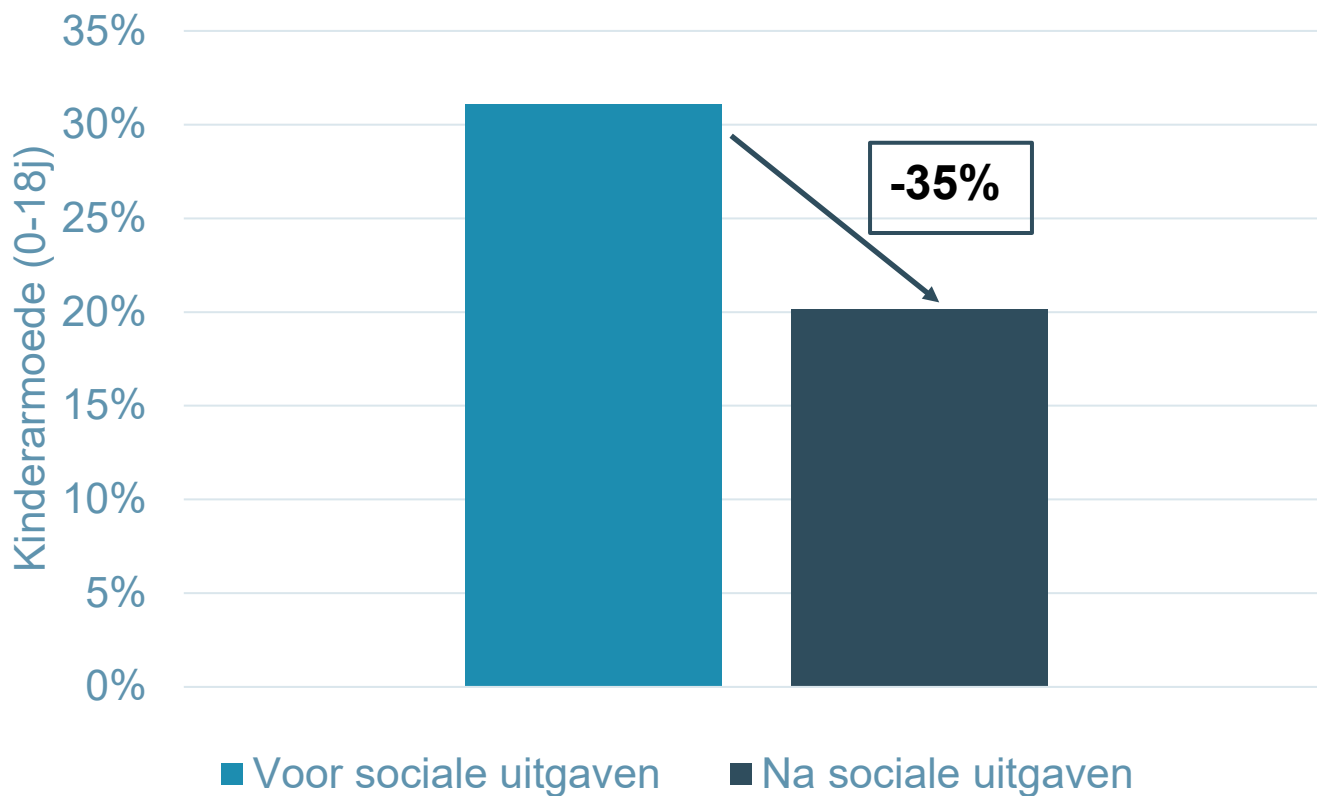
In het beste land ter wereld is er geen kinderarmoede. **En als gij vindt** dat we daarvoor het kindergeld moeten afschaffen, en we dat geld beter rechtstreeks investeren in onderwijs, betaalbare kinderopvang en deftige maaltijden op school. **Dan willen wij daar met u over spreken.**

# De verkeerde vraag wordt gesteld

- De vraag is niet: de kinderarmoede stijgt dus de kinderbijslag werkt niet (goed)
- De vraag is: wat zou er gebeuren zonder de kinderbijslag?

# De rol van de kinderbijslag in armoede kan niet worden onderschat

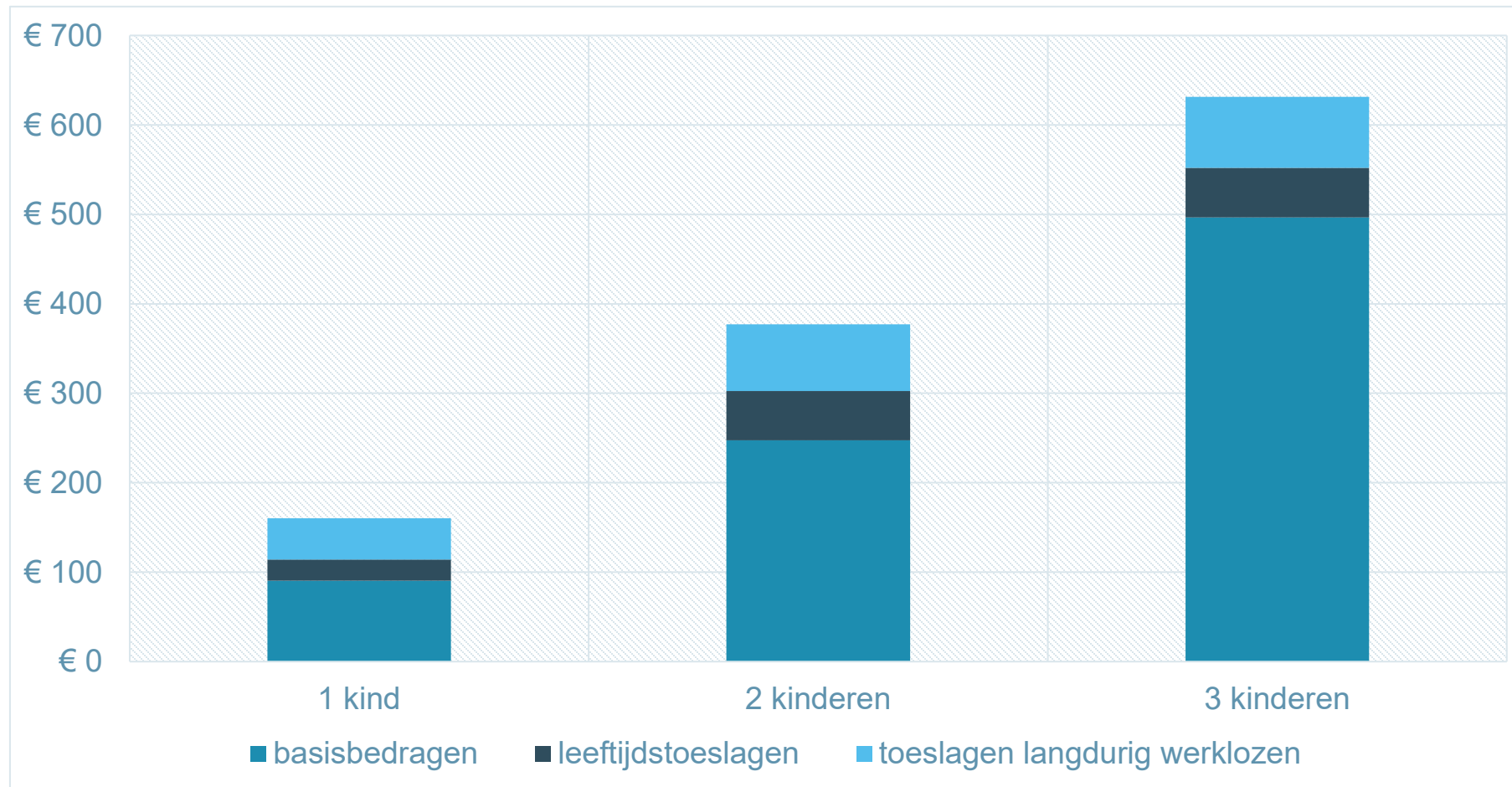
België anno 2018



# Waar komen we vandaan?

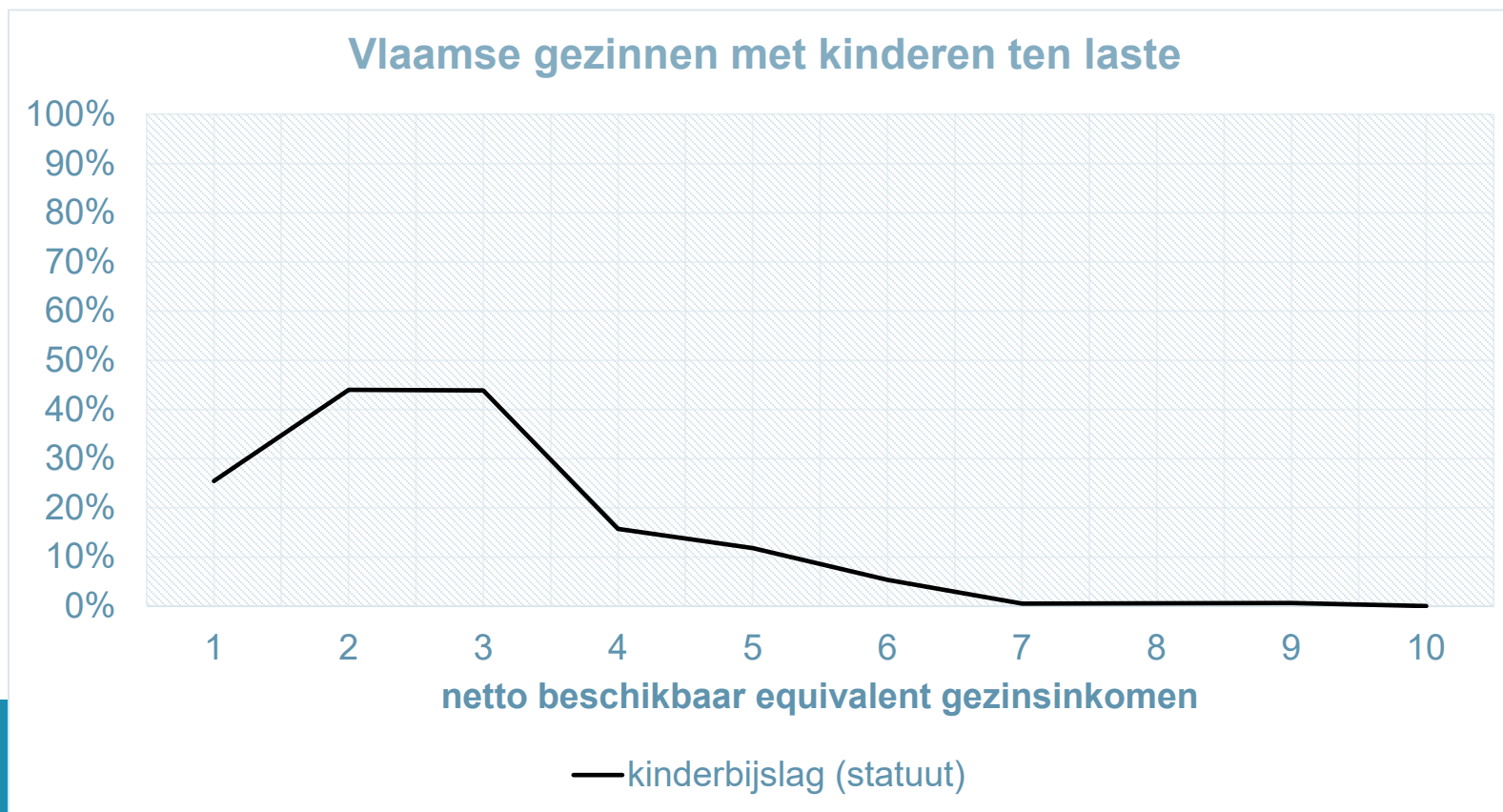
- De Algemene Kinderbijslagwet (AKBW)
- Basisbedragen die verschillen naar rangorde en leeftijd van de kinderen (*universaliteit*)
- Sociale toeslagen voor categorieën van rechthebbenden (*selectiviteit*)
  - Alleenstaande ouders
  - Langdurig werklozen
  - Langdurige zieken en arbeidsongeschikten
  - Kinderen met een handicap of aandoening
- Stelselmatige uitbreiding en flink wat stappen vooruit wat automatische toekenning betreft
- ...maar administratief complex systeem dat erg universeel georiënteerd was

# Hoe zag het oude stelsel eruit?



# Sociale toeslagen in de AKBW

- 5% van het budget, weinig doeltreffend om armoede te verminderen
- Niet goed gericht op de noden van de gezinnen met de laagste inkomens



# De 6<sup>e</sup> staatshervorming en het politieke debat

- Vlinderakkoord: een vette vis in de pan
- Weg met de nationale solidariteit, leve de territorialiteit?
- Iedereen loopt achter de foute vlag: elk kind is gelijk



# Het Groeipakket

- Kinderbijslag als basispijler van geïntegreerd gezinsbeleid
- Integratie van (deel van de) schooltoelagen, weestoeslagen en zorgtoeslagen
- Creatie van nieuwe participatietoeslagen die gelinkt zijn aan onderwijs en kinderopvang
- ...en een nieuwe basisarchitectuur van de kinderbijslag
  - 1 basisbedrag voor elk kind: vandaag 166 euro
  - Sociale toeslagen gebaseerd op inkomen, gedifferentieerd naar rang van het kind
    - 52 euro / kind voor 1 of 2 kinderen < inkomensgrens van 31.606 euro
    - 83 euro / kind voor > 2 kinderen < inkomensgrens van 31.606 euro
    - 62 euro / kind voor > 2 kinderen voor inkomensgrens tussen 31.605,89 euro en 62.424 euro

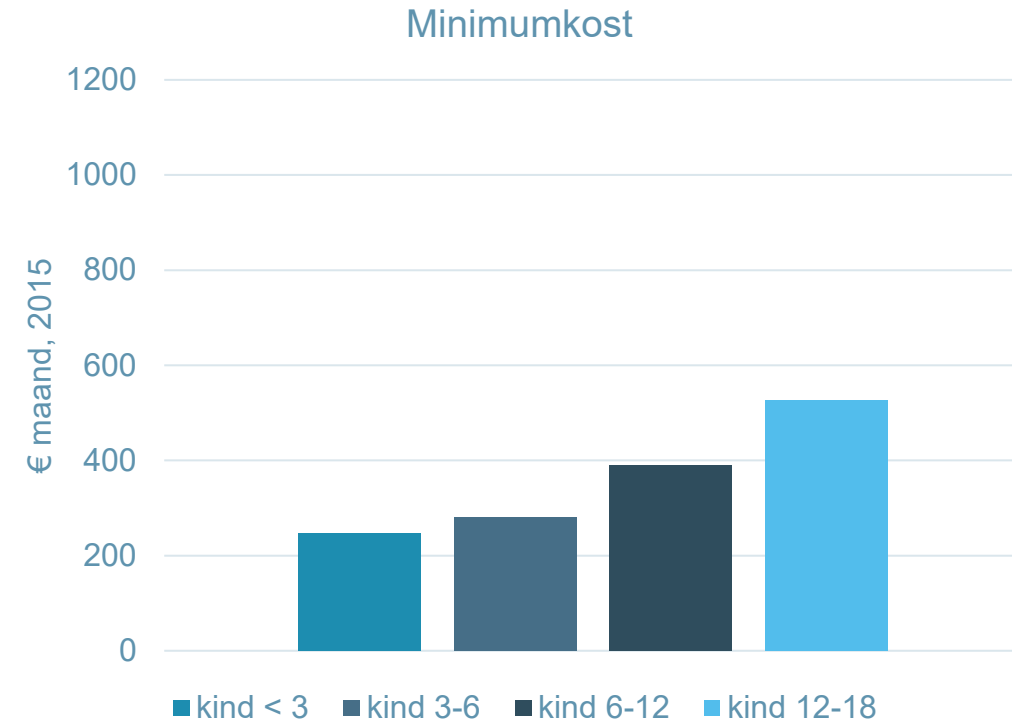
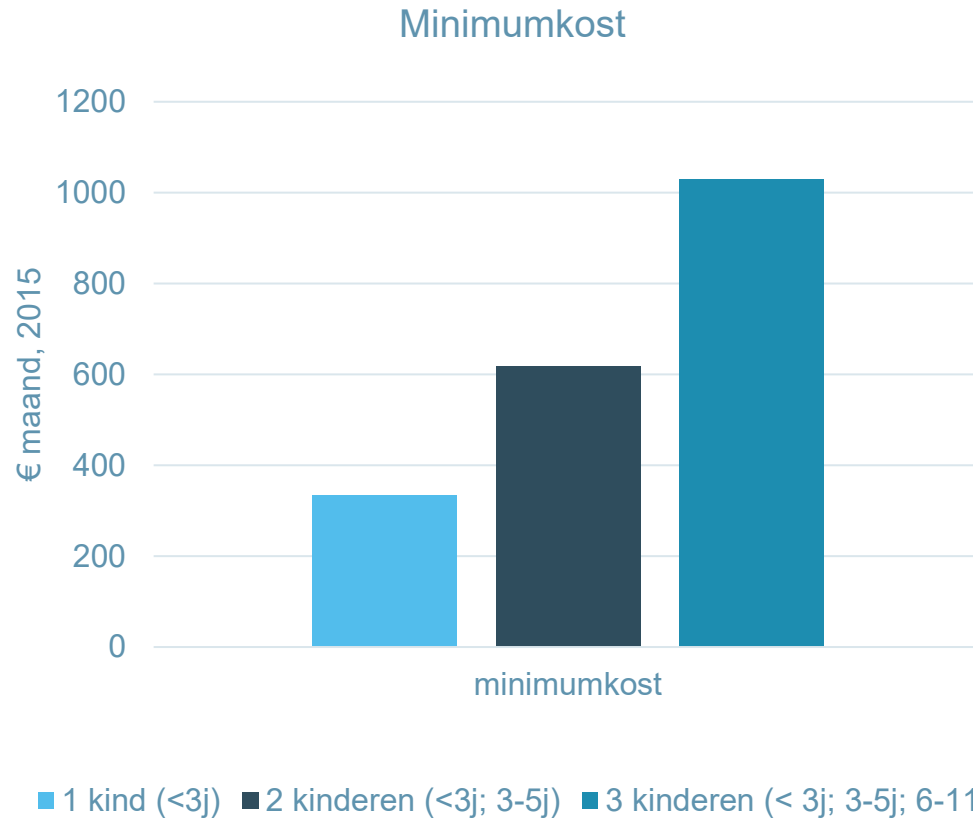
# De verwarring ontward: de rol van sociale toeslagen

- Uit de evaluatie van het Groeipakket, voorgesteld door de bevoegde administratie:
- *“Er is een verdubbeling van het aantal kinderen dat recht heeft op een sociale toeslag, namelijk van 175.000 naar 364.000 kinderen. Ten opzichte van het totaal aantal kinderen dat gezinsbijslag krijgt, ontvangt 22,52% van de kinderen een sociale toeslag”*
- *“Van dit globale budget is er in 9,1% (360,4 miljoen euro) voorzien voor inkomensgerelateerde toeslagen (sociale toeslagen en schooltoeslag).”*

# Het Groeipakket herverdeelt níét beter dan de AKBW

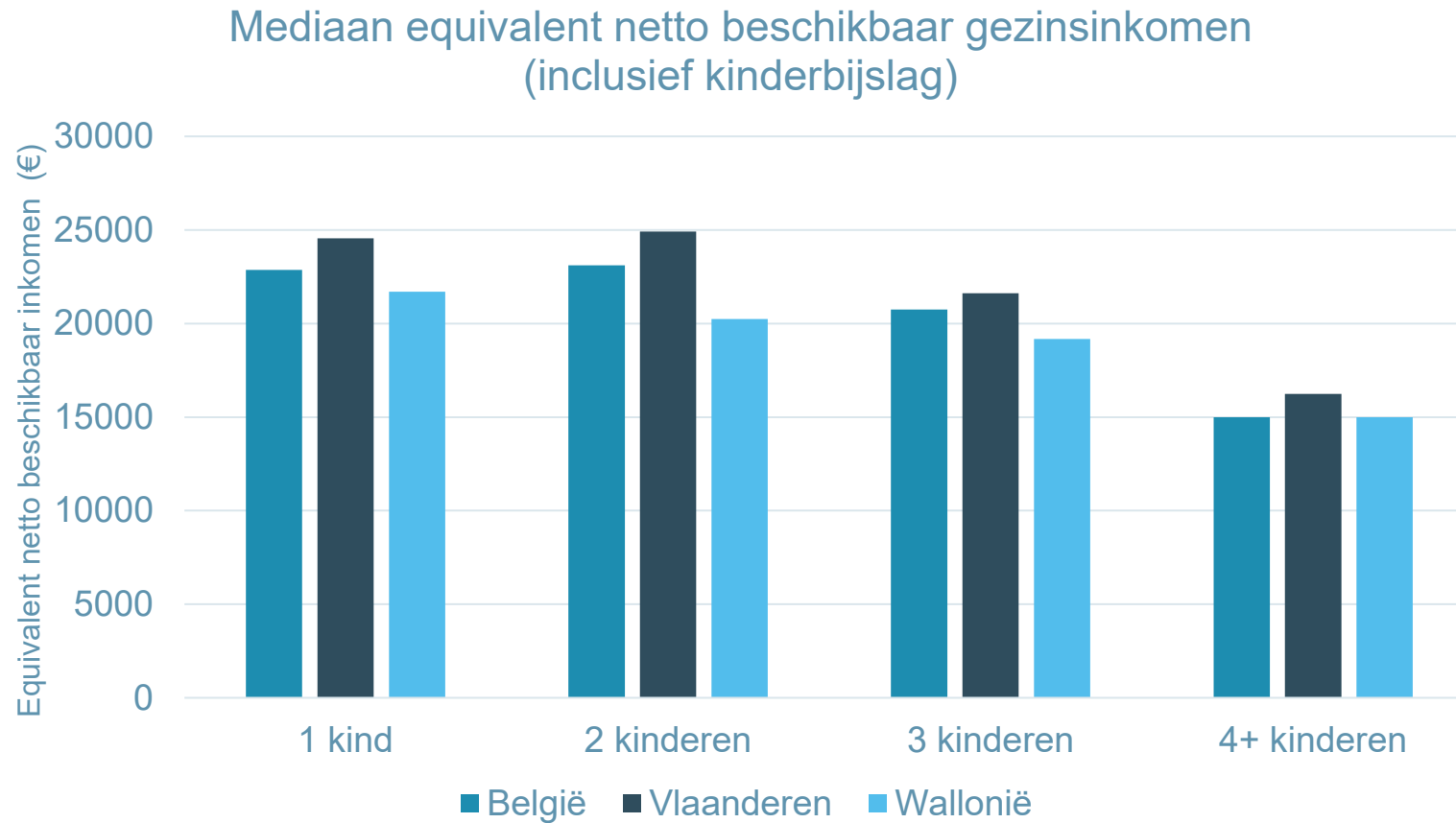
- Terug naar de doelstellingen van de kinderbijslag:
  - Compenseren van de kosten van kinderen
  - Bestrijden van armoede

# De minimumkosten van kinderen



Op basis van referentiebudgetten; assumptie: koppel, minimumloon

# De inkomenspositie van gezinnen met kinderen





# Het Groeipakket herverdeelt niét beter dan de AKBW

- Het effect van sociale toeslagen kan alleen maar begrepen worden in samenspel met de basisbedragen (universaliteit + selectiviteit)
- Het afschaffen van de rangtoeslagen (en in mindere mate leeftijdstoeslagen) zorgt ervoor dat de basisbedragen minder herverdelen
  - De gezinnen met gemiddeld hogere inkomens krijgen meer (kleine gezinnen), de gezinnen met gemiddelde lagere inkomens krijgen minder (grote gezinnen)
- Uitbreiding van de sociale toeslagen (met modulatie naar gezinsgrootte) zorgt ervoor dat de sociale toeslagen meer herverdelen
- De architectuur is veranderd, het nettoresultaat blijft gelijk

# Het gevolg: geen vooruitgang in de strijd tegen armoede

- Armoedetoets KU Leuven en UAntwerpen wijzen in zelfde richting: beperkte, positieve effecten voor gezinnen met 1 kind, eerder negatieve effecten voor grote gezinnen
- Armoedetoets Federaal Planbureau (binnenkort te verschijnen): armoede daalt zeer licht voor gezinnen met 1 kind, maar stijgt sterker voor gezinnen met 4 of meer kinderen
  - Rekening houdend met onderscheid tussen ‘bestaande’ en ‘nieuwe’ gezinnen
- “De regionale hervormingen van de kinderbijslag [hebben] globaal relatief weinig impact hebben”

# Meer geven aan wie het meer nodig heeft

- Gegeven het belang van de kinderbijslag als aanvulling op het inkomen
- Gegeven de stijgende kinderarmoede
- Gegeven de economische terugverdieneffecten van de kinderbijslag
- En gegeven de succesvolle automatisering en administratieve hervorming achter de schermen van het Groeipakket
- ...is het nu tijd om de bedragen doelmatiger in te zetten in de strijd tegen armoede



# Maar wat met het draagvlak?

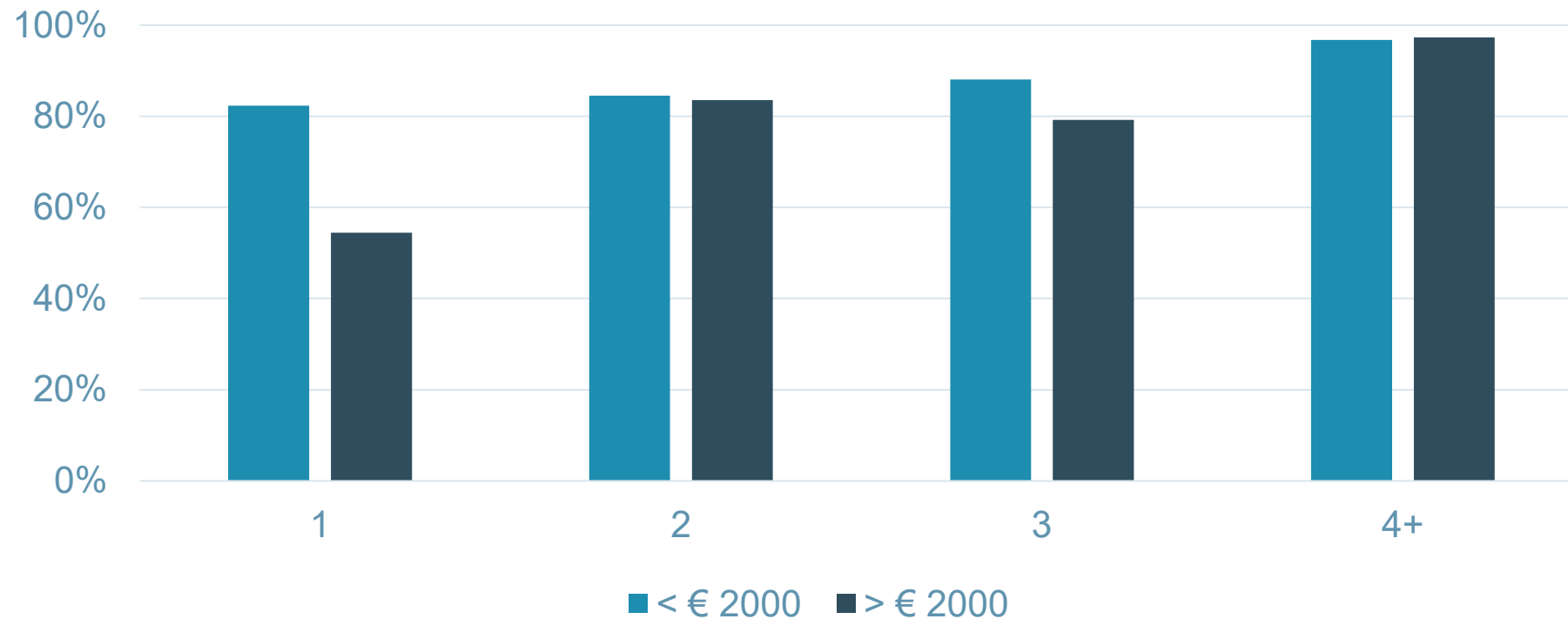
- De 'paradox van de herverdeling' wordt vaak verkeerd begrepen
- Draagvlak is belangrijk, maar...
- Genuanceerd
- En niet elke hervorming wordt daardoor onmogelijk

# Maar wat met de werkprikkels?

- “Our analysis indicates that [the Canada Child Benefit] reduced child poverty. We find no evidence of a labor supply response to either of the program reforms on either the extensive or intensive margins.”  
[https://www.nber.org/system/files/working\\_papers/w28556/w28556.pdf](https://www.nber.org/system/files/working_papers/w28556/w28556.pdf)
- Kinderbijslag kan net zeer effectief zijn in het verbeteren van inkomensbescherming zonder werk te ontmoedigen

# Sparen of consumeren?

Aandeel gezinnen die de kinderbijslag meestal gebruiken om huishoudkosten te betalen volgens het aantal kinderen en het totaal beschikbare gezinsinkomen



# Enkele pistes voor de toekomst

- Het Canadees model: opeenvolgende hervormingen hebben het systeem sterk herverdelender gemaakt, met onmiddellijke impact op de kinderarmoedecijfers
  - Bedragen hangen samen met fiscaal inkomen
  - De top 10% van hoogste inkomens krijgt geen kinderbijslag meer
  - Voor België minder evident omwille van onze ‘gecomprimeerde’ inkomensverdeling
- Fiscaliseren of kinderbijslag opnemen in belastbaar inkomen
  - Minder evident sinds de staatshervorming
  - Ongewenste interactie-effecten mogelijk nu er meer en meer voordelen toegekend worden op basis van belastbaar inkomen

# Enkele pistes voor de toekomst

- De hervorming van de basisarchitectuur biedt perspectief voor een slimme hervorming
- Korte termijn:
  - Bedragen van de sociale toeslagen verhogen
  - Heroriënteren middelen kinderopvangtoeslag en kleutertoeslag
  - Basisbedragen verlagen boven de inkomensgrens van 62.424 euro en herinvesteren in sociale toeslagen
- Lange termijn
  - De vlag van 'elk kind is gelijk' verbranden en ook in basisbedragen differentiëren
  - Geen vaste inkomensgrenzen maar laten uitfaseren tot een minimum universeel bedrag
  - Scenario's schatten in functie van verdeling en werkincentieven op gezinsniveau

# En andere hefboomen in de strijd tegen kinderarmoede?

- Wegwerken Mattheuseffecten in de kinderopvang
- Huisvesting en huursubsidies
- Activering en sociale tewerkstelling
- ...maar onder de vlag van 'elk kind is gelijk' geld weghalen bij de kinderbijslag zal onvermijdelijk ook de meest kwetsbaren treffen. Niet doen.